

VĚSTNÍK

ÚŘADU PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

2005

Částka 38

26. června 2005

Cena 32 Kč

OBSAH

Úvod 2414

I. Registrace

Přehled zrušených registrací za období od 11. 4. 2005 do 15. 6. 2005 2415

II. Stanoviska Úřadu

Stanovisko č. 1/2005: Činnost pojišťovacích zprostředkovatelů
a oznamovací povinnost 2416

III. Sdělení Úřadu

1. Rekognice podle fotografií jako problém ochrany
osobních údajů 2417
2. Úřad pro ochranu osobních údajů
k problémům z praxe – č. 1/2005:
Sdělení Úřadu k informacím o šíření TBC 2420
3. Pracovní dokument o genetických údajích přijatý
dne 17. března 2004 Pracovní skupinou pro ochranu
osobních údajů podle článku 29 směrnice 95/46/ES 2421

IV. Materiály z Úředního věstníku Evropské unie

Rozhodnutí Komise ze dne 20. prosince 2001 podle směrnice
Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES o odpovídající ochraně
osobních údajů, kterou poskytuje kanadský zákon o ochraně
osobních informací a elektronických dokumentech 2430

ÚVOD

Částka 38 Věstníku Úřadu pro ochranu osobních údajů obsahuje přehled zrušených registrací za období od 11. 4. 2005 do 15. 6. 2005.

Rubrika Stanoviska Úřadu přináší Stanovisko č. 1/2005, o činnosti pojišťovacích zprostředkovatelů a oznamovací povinnosti.

V oddíle Sdělení Úřad publikuje informaci o rekognici podle fotografie jako problému ochrany osobních údajů a v části tohoto oddílu věnovaném problémům z praxe přináší Úřad příspěvek k informacím o šíření TBC. Důvodem je objasnění dané situace a také upozornění na skutečnost, že v médiích při výkladu zákona o ochraně osobních údajů došlo k nepochopení a k nesprávné interpretaci zákona. Součástí rubriky je také Pracovní dokument o genetických údajích přijatý Pracovní skupinou pro ochranu osobních údajů, zřízenou podle článku 29 směrnice 95/94/ES.

Rubrika Materiály z Úředního věstníku Evropské unie obsahuje Rozhodnutí Komise ze dne 20. prosince 2001 o ochraně osobních údajů, kterou poskytuje kanadský zákon o ochraně osobních informací a elektronických dokumentech.

Přehled zrušených registrací od 11. 4. 2005 do 15. 6. 2005

Číslo registrace	Subjekt	Datum zrušení
00000732/001	ČSAD Kladno A.S.	12.5.2005
00001924/001	TDS BRNO-SEKCE MATERIÁLŮ A SVAŘOVÁNÍ	7.6.2005
00005753/002	AHOLD CZECH REPUBLIC, A.S.	20.5.2005
00012087/001	KRAJSKÁ HYGIENICKÁ STANICE	14.4.2005
00013135/001	OKRESNÍ HYGIENICKÁ STANICE	14.4.2005
00013475/001	OKRESNÍ HYGIENICKÁ STANICE	14.4.2005
00013495/001	OKRESNÍ HYGIENICKÁ STANICE KROMĚŘÍŽ	14.4.2005
00014707/001	MĚSTSKÉ KULTURNÍ STŘEDISKO	19.4.2005
00018122/001	MĚSTO PŘÍBRAM	14.5.2005
00020446/001	DOMOV SPMP RÁČEK	27.5.2005
00021188/001	MEZNÍKOVÁ MARIE PHDR.	13.5.2005
00022450/001	DOMINANT EUROPEAN ENCOURAGING NET COMPANY, S.R.O.	10.6.2005

II. STANOVISKA ÚŘADU

Stanovisko č. 1/2005

květen 2005

Činnost pojišťovacích zprostředkovatelů a oznamovací povinnost

V souvislosti s činností pojišťovacích zprostředkovatelů, pracujících na základě smluvního vztahu pro pojišťovny, je poměrně často ze strany pojišťoven vznášen požadavek, aby tito zprostředkovatelé splnili oznamovací povinnost podle § 16 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně osobních údajů“) a aby byli zaregistrováni Úřadem pro ochranu osobních údajů v registru zpracování osobních údajů, vedeném podle § 35 citovaného zákona.

Z dikce ustanovení § 16 zákona o ochraně osobních údajů vyplývá, že oznamovací povinnost se vztahuje pouze na správce osobních údajů. Tímto správcem je v daném případě pojišťovna, která však při dodržení dalších povinností stanovených zákonem o ochraně osobních údajů splňuje podmínku pro výjimku z oznamovací povinnosti podle § 18 odst. 1 písm. b) tohoto zákona.

Pokud jde o pojišťovací zprostředkovatele, je třeba vycházet z toho, jak je zákonem č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona (zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí) definována činnost a postavení vázaného pojišťovacího zprostředkovatele, podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele, pojišťovacího agenta, pojišťovacího makléře a samostatného likvidátora pojistných událostí, zapisovaných do registru vedeného Ministerstvem financí. Z dikce tohoto zákona vyplývá, že všichni, s výjimkou makléře a podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele, jsou vázáni smlouvou s pojišťovnou a jednájí jejím jménem. Pokud tedy

tato smlouva splňuje požadavky § 6 zákona o ochraně osobních údajů, jsou z hlediska zákona o ochraně osobních údajů v postavení zpracovatele, který oznamovací povinnost neplní. Pojišťovací makléř je vázán smlouvou uzavřenou se zájemcem o pojištění, je tedy v postavení správce. Jelikož však provádí zpracování stanovené zvláštním zákonem, ani on oznamovací povinnost, podle citované výjimky, plnit nemusí. Podřízený pojišťovací zprostředkovatel může mít uzavřenu smlouvu buď s makléřem, v tom případě může být zpracovatelem, nebo s agentem a v tom případě je možný zřejmě jen výklad, že podřízený pojišťovací zprostředkovatel je jinou osobou, která zpracovává osobní údaje na základě smlouvy se správcem nebo zpracovatelem, ve smyslu § 14 a 15 zákona o ochraně osobních údajů.

Činnost pojišťovacích zprostředkovatelů a agentů je upravena zvláštním zákonem. I kdyby tedy na základě uzavřené smlouvy nebyli v postavení zpracovatele, ale správce osobních údajů, splňovali by, obdobně jako ve výše uvedených případech, výjimku z oznamovací povinnosti podle § 18 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů.

Z uvedeného vyplývá, že činnost pojišťovacích zprostředkovatelů v návaznosti na novou právní úpravu, provedenou zákonem č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona, v platném znění, nepodléhá oznamovací a tedy ani registrační povinnosti u Úřadu pro ochranu osobních údajů podle § 16 zákona o ochraně osobních údajů.

Poznámka: Bližší informace o aplikačním postupu jsou k dispozici na internetových stránkách Úřadu (www.uoou.cz) v rubrice Registrace.

III. SDĚLENÍ ÚŘADU

Rekognice podle fotografií jako problém ochrany osobních údajů

I. M. a Ing. R. Ch. shodně podali u Okresního soudu v C. žalobu. Žalobce Ing. R. Ch. se žalobním návrhem ze dne 12. 5. 2000 domáhal, aby České republice – Ministerstvu vnitra - bylo soudem uloženo zdržet se jednání, které směřuje k umístění fotografie žalobce s jeho jménem, příjmením a datem narození do spisu vedeného Policií ČR – okresním úřadem vyšetřování v C., později vedeném u Okresního soudu v C., dále stanovení povinnosti tuto fotografii včetně uvedených osobních údajů odstranit z fotoalba vedeného u Okresního úřadu vyšetřování v C. a fotografií i osobní údaje žalobce zlikvidovat. Usnesením Nejvyššího správního soudu v Brně ze dne 10. 3. 2004 č.j. Konf 11/2003-12 bylo vysloveno, že příslušným rozhodnout o návrhu je Úřad pro ochranu osobních údajů (dále jen „Úřad“).

Obdobně se u téhož soudu domáhal žalobce I. M. zdržení se jednání směřujícího k umístění fotografie žalobce s jeho jménem, příjmením a datem narození do spisu vedeného Policií ČR - okresním úřadem vyšetřování v C., později vedeném u Okresního soudu v C., dále stanovení povinnosti tuto fotografii, včetně uvedených osobních údajů, odstranit z fotoalba vedeného u Okresního úřadu vyšetřování v C. a fotografií i osobní údaje žalobce zlikvidovat. Také v tomto případě bylo usnesením Nejvyššího správního soudu v Brně ze dne 6. 2. 2004 č.j. Konf 15/2003-24 vysloveno, že příslušným rozhodnout o návrhu je Úřad.

Kontrolou bylo proto třeba zjistit, jak Policie České republiky útvar X a Okresní ředitelství v C. osobní údaje pro rekognici fotografiemi zpracovávají a zda při zpracování osobních údajů pro rekognici fotografiemi neporušují zákon o ochraně osobních údajů. Předmětem kontroly mohlo v souladu s působností Úřadu být pouze takové jednání kontrolovaných útvarů Policie ČR, které naplňuje pojmové znaky zpracování osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů.

Jako právní rámec plnění povinností Policie ČR podle zákona o ochraně osobních údajů byla použita ustanovení těchto zákonů:

- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“),
- zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Policii České republiky“),
- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o občanských průkazech“),

- zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o evidenci obyvatel“),

a dále těchto právních předpisů:

- usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a
- Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat č. 108, vyhlášená pod č. 115/2001 Sb. m. s. (dále jen „Úmluva č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat“).

Dále bylo přihlédnuto k Nálezu Ústavního soudu III. ÚS 256/01 (Sb. n. u. US, 2002, svazek č. 25, Nález č. 37) k rekognici fotografiemi, Usnesení Ústavního soudu IV. ÚS 143/02 ze dne 28. srpna 2002 a k Doporučení č. R(87)15 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy upravujícímu používání osobních údajů v policejním sektoru.

Jako základ rozhodování o souladu s právní úpravou byly vzaty výše uvedené předpisy ve svém souhrnu. Základem pro posouzení, zda došlo k porušení zákona o ochraně osobních údajů, byla ustanovení § 5 odst. 3, § 10, § 13 odst. 1 a § 22. Jako relevantní byla dále použita ustanovení § 3 odst. 6 písm. d). Ustanovení zákona o ochraně osobních údajů byla vzata v úvahu jednak ve znění platném ke dni zahájení kontroly, jednak ke dni ukončení kontroly. Rovněž bylo přihlédnuto k relevantním ustanovením Úmluvy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, tj. ustanovením článků 5, 7, 8 a 9 a k Doporučení č. R(87)15 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy upravujícímu používání osobních údajů v policejním sektoru současně s ustanoveními hlavy čtvrté a páté zákona o Policii České republiky.

Nakládání Policie České republiky s osobními údaji stěžovatelů, napadené žalobami, se uskutečnilo v úplnosti předem, k němuž nabyt zákon o ochraně osobních údajů účinnosti. Proto toto nakládání nemohlo být podle zákona o ochraně osobních údajů kontrolováno. V době, kdy byly provedeny rekognice fotografiemi napadené žalobami, používala Policie ČR postup popsany v Nálezu Ústavního soudu III. ÚS 256/01 (Sb. n. u. US, 2002, svazek č. 25, Nález č. 37) k rekognici fotografiemi. Kontrolováno bylo nakládání s osobními údaji pro účely rekognice fotografiemi prováděné Policií ČR v roce 2003 a 2004.

Bylo zjištěno, že Policie ČR provádí úkony pro potřeby rekognice fotografiemi zásadně ad hoc, výhradně v rámci jednoho spisu. V době provedení kontroly používala Policie ČR k výběru osob pro rekognici fotografiemi výhradně dálkově přístupných osobních údajů vedených v informačním systému, v němž Ministerstvo vnitra vede podle několika různých zákonů mj. osobní údaje evidence obyvatel a údaje evidence občanských průkazů včetně průkazové fotografie.

Policie ČR provádí s osobními údaji pro rekognici fotografiemi soubor operací spočívající ve vyhledávání fotografií a identifikačních a kontaktních údajů v evidenci občanských průkazů, jejich vytištění a používání, zahrnující grafickou úpravu fotografie a zařazení fotografie společně s identifikačními a kontaktními údaji do fotoalba a jako součásti tohoto fotoalba do trestního spisu. Další soubor operací je tvořen zaznamenáním údajů jméno, příjmení a úplné datum narození do protokolu o rekognici a využitím fotografií a identifikačních údajů pro rekognici. Operace s osobními údaji jsou prováděny v rámci jednoho případu.

Všechny operace jsou prováděny jako součást plnění úkolů Policie ČR při odhalování trestných činů a zjišťování jejich pachatelů a při vyšetřování trestných činů, tj. k plnění úkolů uložených jí ustanoveními § 2 odst. 1 písm. d) a e) zákona o Policii České republiky a ustanoveními trestního řádu.

Soubor operací prováděný orgány Policie ČR s osobními údaji evidence občanských průkazů pro potřeby rekognice fotografiemi není v jednotlivém případě zpracováním osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů. Pojmové znaky zpracování osobních údajů podle ustanovení § 4 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů naplňuje soubor operací prováděných Policií ČR jako ozbrojeným bezpečnostním sborem České republiky, plnícím úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti a další úkoly v rozsahu a způsobem stanoveným právními předpisy s osobními údaji evidence občanských průkazů pro účely rekognice fotografiemi obecně, neboť jsou při něm prováděny opakovaně stejné operace s osobními údaji evidence občanských průkazů.

Proto postup orgánů Policie ČR při přípravě, provádění a dokumentování rekognice fotografiemi podléhá režimu zákona o ochraně osobních údajů pouze v rozsahu využívání evidence občanských průkazů jako zdroje osobních údajů a fotografií, tj. v rozsahu vymezeném vyhledáváním (výběrem) fotografií a dalších osobních údajů a jejich převzetím z původního datového souboru a začleněním do jiného, nově vytvořeného souboru s osobními údaji ve formě obrazového dokumentu. Za takové zpracování odpovídají útvary Policie ČR, které zpracování osobních údajů za tímto účelem provádějí.

Policie ČR je nositelem úkolů uložených jí výslovně zákonem o Policii České republiky. Jako na jiný orgán veřejné moci se na Policii ČR vztahuje zákon o ochraně osobních údajů, a to s výjimkami stanovenými v § 3 odst. 6 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů a se zvláštní úpravou provedenou zákonem o Policii České republiky a trestním

řádem. Na zpracování osobních údajů pro rekognici fotografiemi se vztahuje výjimka z povinností podle ustanovení § 5 odst. 1 a § 11 a 12.

Z podnětu a kontrolních zjištění nevyplynulo, že by bylo třeba se zabývat jakýmkoli explicitním právem dotčeného subjektu údajů, jimiž jsou žalobci I. M. a Ing. R. Ch., stanoveným zákonem o ochraně osobních údajů ke dni ukončení kontroly. Bylo však třeba zabývat se tím, zda při zpracování osobních údajů pro rekognici fotografiemi nedošlo k zasahování do práva na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů. To je v zákoně o ochraně osobních údajů zakotveno jako povinnost správce podle ustanovení § 5 odst. 3.

Zpracováním osobních údajů evidence občanských průkazů pro rekognici fotografiemi nedochází, jak vyplývá z nálezu Ústavního soudu III. ÚS 256/01 (Sb. n. u. US, 2002, svazek č. 25, Nález č. 37), k zasahování do práv subjektů údajů, jejichž osobní údaje zaznamenané v evidenci občanských průkazů jsou zpracovávány za účelem rekognice fotografiemi. Nedochází ani k zasahování do soukromého a osobního života subjektu údajů, což je zájem výslovně chráněný zákonem o ochraně osobních údajů.

Na zjištěné zpracování osobních údajů pro rekognici fotografiemi se do 26. července 2004 vztahovalo ustanovení § 22 zákona o ochraně osobních údajů. Subjekty údajů, tj. žalobci I. M. a Ing. R. Ch. podle něho nemohli po Policii ČR požadovat likvidaci osobních údajů poté, co zákon o ochraně osobních údajů nabyl účinnosti.

Kontrolované útvary Policie ČR mají při zpracování osobních údajů evidence občanských průkazů pro rekognici fotografiemi povinnost dbát práva na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů. Povinnost dbát na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů mají podle znění zákona o ochraně osobních údajů, účinného od 26. 7. 2004, kontrolované útvary Policie ČR podle ustanovení § 5 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů, neboť zpracování provádějí na základě zvláštního zákona. Do tohoto data bylo třeba použít obdobně formulovanou povinnost podle ustanovení § 10 zákona o ochraně osobních údajů. Zpracování osobních údajů, zjištěné při kontrole, bylo posouzeno jako navržené a realizované tak, že nezakládá porušení povinnosti kontrolovaných útvarů Policie ČR dbát na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů.

Pro zásah do práv subjektu údajů podle ustanovení § 10 zákona o ochraně osobních údajů se jako rozhodné použilo stanovisko obsažené v nálezu Ústavního soudu III. ÚS 256/01 (Sb. n. u. US, 2002, svazek č. 25, Nález č. 37) k rekognici fotografiemi. Kontrolovaný neporušil svoji povinnost podle § 5 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů a v době před 26. červencem 2004 neporušil odpovídající povinnost podle § 10 zákona o ochraně osobních údajů.

Z podání vyplývá, že relevantním právem žalobců I. M. a Ing. R. Ch. je právo podle ustanovení článku 8 písm. a) Úmluvy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, tj. zjistit existenci automatizo-

vaného souboru osobních údajů, jeho hlavní účely, jakož i totožnost a obvyklé sídlo nebo hlavní pracoviště správce souboru údajů.

Toto právo nemohlo být porušeno vzhledem k organizaci zpracování, spočívajícím ve využití automatizovaného souboru osobních údajů, jehož existenci může dotčený subjekt údajů zjistit ze zákona, který vedení evidence občanských průkazů upravuje. Nicméně účelu, jehož má být tímto právem dosaženo, neodpovídá formulace ustanovení zákona o občanských průkazech posouzená společně s ustanovením § 47a odst. 2 zákona o Policii České republiky. Subjekt údajů nemůže předpokládat nebo dovozovat, že jeho fotografie a další osobní údaje byly zpracovány pro rekognici fotografiemi na základě zákonného ustanovení, že Policie ČR je při plnění svých úkolů oprávněna v rozsahu potřebném pro plnění konkrétního úkolu policie žádat z evidence občanských průkazů poskytnutí informací od příslušného správce evidence nebo zpracovatele způsobem umožňujícím dálkový a nepřetržitý přístup. V tomto případě tak nedochází k dosažení účinku předpokládaného Úmluvou č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat.

Zákonná úprava, jíž se Policie ČR při zpracování osobních údajů evidence občanských průkazů pro rekognici fotografiemi a při jiném nakládání s osobními údaji v době trvání kontroly řídila, tak nenaplnuje požadavky Úmluvy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat na záruky pro subjekt údajů, jež se Česká republika zavázala respektovat.

Ustanovení Doporučení č. R(87)15 Výboru ministrů členským státům, upravující používání osobních údajů v policejním sektoru, se použijí s přihlédnutím ke skutečnosti, že ratifikací Dodatkového protokolu k Úmluvě č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat o orgánech dozoru a toku údajů přes hranice České republiky (CETS No: 181) ke dni 24. 9. 2003 se ustanovení Úmluvy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat vztahují i na neautomatizovaná zpracování osobních údajů.

Vzhledem k tomu není právní úprava zpracování osobních údajů v souvislosti s rekognicí fotografiemi a pro rekognici fotografiemi v souladu s Doporučením č. R(87)15 Výboru ministrů členským státům upravujícím používání osobních údajů v policejním sektoru, tím, že nesplňuje požadavky zakotvené v ustanoveních zásady 2 odst. 2.2 a zásady 6 odst. 6.1 a 6.4.

Tím, že údaje o jednotlivci byly shromážděny a uchovávány bez jeho vědomí a nebyly vymazány, jsou dány podmínky pro použití druhého postupu, tj. subjekt údajů by měl být informován, že jsou o něm vedeny informace, jakmile účel činnosti nelze dále předpokládat. Na tuto podmínku je třeba současně aplikovat ustanovení zásady 6 odst. 4, že výkon práva k přístupu, na opravu a likvidaci by měl být omezen, pouze je-li omezení nezbytné pro provádění zákonných povinností policie nebo je-li nezbytné pro ochranu subjektu údajů nebo práv a svobod druhých. Tato podmínka není při zpracování osobních údajů pro rekognici fotografiemi naplněna v žádné ze svých součástí nebo předpokladů.

Kontrolou nebylo při zpracování osobních údajů evidence občanských průkazů pro rekognici fotografiemi prováděném Policií ČR zjištěno porušení povinnosti uložené Policii zákonem o ochraně osobních údajů ani povinností uložených zákonem o ochraně osobních údajů zaměstnancům kontrolovaného.

Z dokumentace poskytnuté soudem, předložené kontrolovaným nebo pořízené kontrolujícím, vyplývá, že postupy užívané Policií ČR při zpracování osobních údajů pro rekognici fotografiemi jsou plně v souladu s platnými zákony, jimiž je Policie ČR povinna se řídit, a v mezích těchto zákonů. Neodpovídají však principům a pravidlům ochrany osobních údajů, k nimž se Česká republika ratifikací Úmluvy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat a Dodatkového protokolu k Úmluvě č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat o orgánech dozoru a toku údajů přes hranice (CETS No: 181) přihlásila, a jež se uplatňují jak v oblasti působnosti smluvních stran Rady Evropy, tak členských států Evropské unie. Tyto postupy nejsou v souladu ani s požadavky kladenými na právní úpravu zpracování osobních údajů v Evropské unii; tyto požadavky jsou obsaženy společně v Úmluvě č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat a v Dodatkovém protokolu k Úmluvě č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat o orgánech dozoru a toku údajů přes hranice (CETS No: 181) a v Doporučení č. R(87)15 Výboru ministrů členským státům, jež upravuje používání osobních údajů v policejním sektoru.

Tímto právním stavem je dotčeno postavení subjektu údajů a jeho právo na přístup k informaci o osobních údajích o něm zpracovávaných.

ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ K PROBLÉMŮM Z PRAXE

č. 1/2005

Sdělení Úřadu k informacím o šíření TBC

Začátkem května 2005 se v některých regionálních tištěných i v elektronických médiích objevila informace, že nesmyslná, zákonem na ochranu osobních údajů nařízená ochrana dat, je podle lékařů jeden z hlavních důvodů šíření tuberkulózy, protože znemožňuje výměnu informací mezi institucemi.

V daném případě jde o hrubou dezinterpretaci zákona o ochraně osobních údajů (dále jen zákon). Tento zákon nejen že nebrání v daném případě výměně informací mezi příslušnými institucemi, dokonce s takovými situacemi počítá a respektuje zvláštní právní úpravy. Stačí se podívat na ustanovení § 9 písm. c) zákona, podle kterého je možné citlivé osobní údaje /tedy ve smyslu § 4 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů i údaj o zdravotním stavu/ zpracovávat /podle § 4 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů rovněž i předávat/, jestliže se jedná o zpracování **při zajišťování zdravotní péče, ochrany veřejného zdraví, zdravotního pojištění a výkon státní správy v oblasti zdravotnictví podle zvláštního zákona** nebo jde-li o posuzování zdravotního stavu v jiných případech stanovených zvláštním zákonem.

Zvláštními zákony při výkonu správy v oblasti zdravotnictví jsou zejména zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podle ustanovení § 74 písm. b) zákona o péči o zdraví lidu, jsou zaměstnanci státu v orgánech státní zdravotní správy a zaměstnanci kraje zařazeni do krajského úřadu oprávnění za účelem zjišťování podkladů potřebných k zabezpečení výkonu státní správy na úseku zdravotnictví vyžadovat od odborných pracovníků ve zdravotnictví potřebná sdělení, vyjádření a vysvětlení. Současně mohou pověřenými zdravotnickými pracovníky orgánu ochrany veřejného zdraví nahlížet dle § 67 odst. 10) písm. i) téhož zákona i do zdravotnické dokumentace pacientů.

Další oprávnění orgánů ochrany veřejného zdraví jsou upravena v zákoně o ochraně veřejného zdraví. Tento zákon stanoví v § 62 odst. 1) osobě poskytující péči, která zjistí infekční onemocnění, podezření na takové onemocnění nebo úmrtí na ně, vylučování původců infekčních onemocnění nebo se o těchto skutečnostech dozví, povinnost ohlásit toto zjištění neprodleně, a to způsobem a v rozsahu upraveném prováděcím právním předpisem příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví. Zákon o ochraně veřejného zdraví dále upravuje očkování a spolupráci orgánů ochrany veřejného zdraví se zdravotnickými zařízeními (§ 45), povinnost fyzické osoby, která onemocněla infekčním onemocněním nebo je podezřelá z nákazy, sdělit orgánu ochrany veřejného zdraví nebo lékaři na jejich výzvu okolnosti důležité v zájmu epidemiologického šetření /§ 64 písm. e)/. Orgán ochrany veřejného zdraví stanoví druhy a způsob provedení protiepidemiologických opatření v ohnisku nákazy (§ 67).

Orgány ochrany veřejného zdraví (Ministerstvo zdravotnictví, krajské hygienické stanice, Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra) jsou oprávněny podle § 79 odst. 1 písm. c) zákona o ochraně veřejného zdraví k zabezpečení povinností týkajících se ochrany a podpory veřejného zdraví zpracovávat citlivé údaje vypovídající o národnosti **a zdravotním stavu** fyzických osob, zahrnujícím diagnózu onemocnění, údaje o rizikovém chování, o splnění povinnosti podrobit se léčení, o počtu, druhu a závěrech lékařských prohlídek, údaje o expozici fyzických osob faktorům pracovního a životního prostředí, údaje o epidemiologii drogově závislých a citlivé údaje podle § 40 písm. c) tohoto zákona.

Krajské hygienické stanici náleží, podle § 82 odst. 2 písm. k) zákona o ochraně veřejného zdraví, nařizovat, organizovat, řídit a popřípadě i provádět opatření k předcházení vzniku a zamezení šíření infekčních onemocnění a v tomto rozsahu též usměrňovat činnost zdravotnických zařízení a kontrolovat ji; určovat, s výjimkou § 68 odst. 2 tohoto zákona, zdravotnická zařízení, která provedou opatření k předcházení vzniku a zamezení šíření infekčních onemocnění, a plnit s tím související úkoly. Dále krajské hygienické stanice náleží, dle § 82 odst. 2 písm. r) zákona o ochraně veřejného zdraví, provádět hodnocení a řízení zdravotních rizik z hlediska prevence negativního ovlivnění zdravotního stavu obyvatelstva a podílet se na monitorování vztahů zdravotního stavu obyvatelstva a faktorů životního prostředí a životních a pracovních podmínek; kontrolovat a řídit místní programy ochrany a podpory veřejného zdraví.

Při výkonu státního zdravotnického dozoru orgány ochrany veřejného zdraví v rozsahu své působnosti mohou podle § 84 odst. 1 písm. v) zákona o ochraně veřejného zdraví nařídít z protiepidemiologických důvodů nebo ke zjištění zdravotního stavu fyzických osob vykonávajících činnosti epidemiologicky závažné lékařské prohlídky a potřebná laboratorní a jiná vyšetření nutná k předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění.

Je tedy zřejmé, že ochrana osobních údajů pacientů neznemožňuje výměnu údajů mezi institucemi, ale pouze upravuje pravidla pro zacházení s těmito informacemi a odkazuje na zvláštní zákony, které stanovují pravomoc příslušných orgánů nakládat s citlivými údaji. Vše se však děje v souladu s platnou právní úpravou, a to včetně povinností pracovníků určených orgánů zacházet s citlivými údaji pouze v souladu s platnými zákony a s ostatními právními předpisy. Je tedy spíše smutné, že ti, jež poskytovali informace médiím, zřejmě ani neznají právní předpisy, kterými by se měli řídit při výkonu své profese.

Poznámka: Materiál bude uveřejněn na internetové adrese Úřadu http://www.uoou.cz/stan_praxe.php3.

Pracovní skupina pro ochranu osobních údajů podle článku 29

12178/04/EN
WP 91

Pracovní dokument o genetických údajích

Přijato dne 17. března 2004

Tato Pracovní skupina byla zřízena podle ustanovení článku 29 směrnice 95/46/ES. Je to nezávislý evropský poradní orgán pro ochranu dat a soukromí. Její úkoly jsou popsány v článku 30 směrnice 95/46/ES a v článku 14 směrnice 97/66/ES.

Sekretariát poskytuje Ředitelství E (Služby, autorská práva, průmyslové vlastnictví a ochrana dat) Evropské komise, Generální ředitelství pro vnitřní trh, B-1049 Brusel, Belgie, úřadovna č. C100-6/136.

Internetová adresa: www.europa.eu.int/comm/privacy.

PRACOVNÍ SKUPINA PRO OCHRANU FYZICKÝCH OSOB PŘI ZPRACOVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ,

s ohledem na směrnici 95/46/ES Evropského parlamentu a Rady z 24. října 1995 o ochraně jednotlivců v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů,¹⁾ a zejména články 29 a 30 odst. 1 písm. a) uvedené směrnice,

s ohledem na svůj jednací řád,²⁾ a zejména články 12 a 14 tohoto jednacího řádu,

PŘIJALA TENTO PRACOVNÍ DOKUMENT:

I. VŠEOBECNÉ SHRNUTÍ PROBLEMATIKY

Technický pokrok, kterého věda dosáhla v oblasti genetického výzkumu v posledních letech, vyvolal nové otázky a obavy týkající se ochrany osobních údajů a také určité znepokojení ohledně významu a dopadu genetických testů a zpracování genetických údajů.

Kvalitní ochranu genetických údajů lze v současné době považovat za předpoklad pro dodržování principu rovnosti a také uvedení práva na zdraví do reálného života. Všechny nedávno vydané mezinárodní dokumenty skutečně zakazují jakoukoli diskriminaci na základě genetických údajů. Podle článku 21 Charty základních práv EU se zakazuje jakákoli „diskriminace založená (...) na genetických rysech“ a tento zákaz se vyskytuje i v Úmluvě Rady Evropy o lidských právech a biomedicíně (článek 11) a ve Všeobecné deklaraci UNESCO o lidském genomu a lidských právech (článek 6). Efektivita těchto zákazů souvisí s existencí přísných pravidel omezujících možnost používání genetických údajů. Ochrana práva na zdraví skutečně závisí na záruce, že žádné genetic-

ké údaje nesmějí být známy třetím stranám, které by je mohly použít k diskriminaci a/nebo stigmatizaci subjektu údajů. V USA již došlo k mnoha případům, kdy se jednotlivci rozhodli nepodstoupit genetické testy přesto, že tyto testy byly nutné k ochraně jejich zdraví, neboť se obávali, že by se výsledky mohli dozvědět jejich zaměstnavatelé a pojišťovny. To vedlo k živé diskusi i k přijetí významných právních předpisů. V článku 2 odst. 5 zákona o zákazu diskriminace na základě genetických informací, který nedávno přijal americký Senát a který je nyní projednáván Sněmovnou reprezentantů, se zdůrazňuje, že „K plné ochraně veřejnosti před diskriminací a ke zmírnění jejich obav z možné diskriminace jsou nezbytné federální právní předpisy, kterými se stanoví národní, jednotný základní standard, jenž umožní jednotlivcům využít možností, které skýtá technologie genetického testování, výzkum a nové léčebné metody“. Na základě tohoto předpokladu zákon stanoví velmi přísné normy, podle nichž nesmějí zaměstnavatelé ani pojišťovny používat genetické informace.

Již ve stanovisku 6/2000 k lidskému genomu a soukromí, vydaném 13. července 2000, Pracovní skupina zdůraznila nutnost spojit nové genetické technologie s dostatečnými zárukami pro ochranu práva na soukromí. Během své výroční mezinárodní konference v Santiagu de Compostela v září 1998, vyjádřily evropské úřady pro ochranu údajů své znepokojení ohledně vytváření celostátní centralizované databáze lékařských záznamů, které měly být používány ke genetickému výzkumu na Islandu. Doporučily, aby islandské orgány přehodnotily daný projekt s ohledem na zásady Směrnice EU o ochraně dat, a zejména na význam zajištění anonymity, a zdůraznily, že ekonomické zájmy by neměly vést k rozšíření původního účelu databáze.

Vzhledem k rostoucímu významu a citlivosti otázek spojených s ochranou genetických údajů a také vzhledem k současným národním i nadnárodním iniciativám, Pracovní skupina začlenila toto téma do svého pracovního programu na rok 2003.

Úroveň regulace je v jednotlivých státech EU odlišná. Zatímco některé členské státy uvádějí ve svém zákoně o ochraně osobních údajů genetické údaje výslovně mezi citlivými údaji, s čímž souvisejí i veškeré odpovídající záruky a omezení, ve většině členských státech není otázka zpracování genetických údajů sama o sobě upravena žádným zvláštním předpisem. Některé členské státy však ve svých zákonech o právech pacientů a právních předpisech upravujících zpracování genetických údajů poskytují doplňková pravidla. Vzhledem k tomu, že si národní úřady stále více uvědomují rizika související se zpracováním genetických údajů, lze očekávat všeobecný trend k přijímání nových iniciativ na národní regulační úrovni.

¹⁾ Úř. věst L 281, 23. 11. 1995, str. 31, viz:

²⁾ http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/medial/dataprot/index.htm
Přijatý Pracovní skupinou na jejím třetím zasedání dne 11. 9. 1996

Na nadnárodní úrovni jsou navíc respektovány a/nebo postupně řešeny³⁾ podmínky provádění genetických testů, které jsou předpokladem pro následné zpracování získaných údajů. Jediným současným právně závazným mezinárodním nástrojem zůstává Úmluva o lidských právech a biomedicíně přijatá v roce 1997 v Oviedu a od té doby otevřená k přistoupení a ratifikaci.⁴⁾ Úmluva zakazuje všechny formy diskriminace na základě genetického profilu jedince a prediktivní genetické testy umožňuje provádět pouze pro lékařské účely.

Hlavním účelem tohoto dokumentu je určit problémové oblasti související se zpracováním genetických údajů z hlediska ochrany osobních údajů a přispět k jednoduššímu postupu podle národních opatření přijatých v této oblasti na základě směrnice 95/46/ES. Cílem Pracovní skupiny v této fázi je navíc dosáhnout společného porozumění různým otázkám souvisejícím se zpracováním genetických údajů. Otázky, které tématicky patří do 3. pilíře a které souvisejí s genetikou, nebudou v tomto dokumentu podrobně řešeny, neboť dané problémy nespádají do působnosti směrnice.

II. DEFINICE A HLAVNÍ CHARAKTERISTIKY GENETICKÝCH ÚDAJŮ

Definice:

Veškeré údaje jakéhokoli druhu, které se týkají dědičných vlastností jednotlivce nebo dědičných vzorů těchto vlastností v rámci skupiny příbuzných osob /Doporučení Rady Evropy č. R(97)5/.

Jakékoli údaje, které se týkají dědičných vlastností jednotlivce nebo skupiny příbuzných osob /čl. 2 písm. g) lucemburského zákona o ochraně osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů z 2. srpna 2002/.

Informace o dědičných vlastnostech jednotlivců získané analýzou nukleových kyselin nebo jinou vědeckou analýzou (Mezinárodní deklarace o lidských genetických datech, UNESCO).

Vlastnosti:

Genetické údaje obsahují vlastnosti, které činí tyto údaje jedinečnými, zejména ve spojení s údaji o zdravotním stavu. Tyto údaje zajišťují nebo v budoucnosti pravděpodobně zajistí získání vědeckých, lékařských a osobních informací, jež budou relevantní po celý život jednotlivých osob. Tyto informace mohou mít také významný dopad na rodinu subjektu

údajů po několik následujících generací a v některých případech i na celou skupinu, do které subjekt údajů náleží.

Jedinečná je také identifikace pomocí genetického otisku. Genetické údaje totiž mohou často prozradit informace o několika osobách a přitom umožňují identifikovat pouze jednu z nich. Odhalují jedinečnost subjektu údajů.

V důsledku těchto specifických vlastností genetických údajů jejich zpracování vyžaduje a ospravedlňuje zvláštní právní ochranu. To je také účelem tohoto pracovního dokumentu o genetických údajích.

Lidstvo by však nemělo být omezováno jen na svou genetickou výbavu, na svou genetickou mapu, která v žádném případě nepředstavuje definitivní a univerzální vysvětlení lidského života.

Při používání genetických údajů je proto třeba předně zaručit, že se těmto údajům nebude přikládat univerzální výkladová hodnota.

Genetické údaje tedy představují řadu charakteristik, které lze shrnout takto:

- genetická informace je sice jedinečná a odlišuje jedince od jiných osob, může však současně odhalovat informace o pokrevních příbuzných daného jedince (biologická rodina) a mít pro tyto osoby důsledky, a to včetně osob v předchozích a následujících generacích. Genetické údaje mohou navíc charakterizovat celou skupinu osob (např. etnické komunity);
- genetické údaje mohou vést ke zjištění rodičovských a rodinných vztahů;
- genetické informace často nezná ani jejich nositel a nezávisí na jeho vůli, neboť genetické údaje jsou neměnné;
- genetické údaje lze snadno získat nebo extrahovat z primárních materiálů, ačkoli tyto údaje mohou být někdy pochybné kvality; s přihlédnutím k rozvoji výzkumu mohou genetické údaje odhalit v budoucnosti ještě více informací a bude je moci využívat stále více orgánů pro různé účely.

III. PŮSOBNOST SMĚRNICE 95/46/ES

Podle článku 2 písm. a) uvedené směrnice: „osobními údaji se rozumějí veškeré informace o identifikovatelné osobě (subjekt údajů); identifikovatelnou osobou se rozumí osoba, kterou lze přímo či nepřímo identifikovat, zejména s odkazem na identifikační číslo nebo jeden či více zvláštních prvků její fyzické, fyziologické, psychické, ekonomické, kulturní nebo sociální identity.“

Není pochybnosti o tom, že tato definice vystihuje podstatu genetické informace. Vazba na určitou osobu, tzn. skutečnost, že daná osoba je identifikovaná nebo identifikovatelná, je ve většině případů jasná. V některých případech však tato vazba tak jasná není, např. u vzorků DNA odebraných na určitém místě, jako jsou stopy na místě zločinu. Tyto vzorky však mohou představovat zdroj osobních údajů, pokud je lze spojit s určitou osobou, zejména poté, co potvrdí jejich původ soud na základě lékařských důkazů. Při vytváření právní úpravy v oblasti genetických údajů je proto třeba zvážit i právní status vzorků DNA.

³⁾ RADA EVROPY

Pracovní dokument o použití genetiky pro zdravotní účely ze 7. února 2003, který je v současné době projednáván a který úzce souvisí se zásadami stanovenými v Úmluvě o biomedicíně z roku 1997.

Návrh důvodové zprávy Řídícího výboru o bioetice (BDBI) k návrhu Dodatkového protokolu k Úmluvě o lidských právech a biomedicíně, o výzkumu v biomedicíně z 22. srpna 2003 byl předložen Parlamentárnímu shromáždění, které jej plánuje projednat na konci ledna 2004.

UNESCO

Mezinárodní deklarace o lidských genetických datech IBC (pozn. překladatele: IBC - International Bioethics Committee - Mezinárodní výbor pro bioetiku) přijatá dne 16. října 2003.

⁴⁾ Tabulka podpisů a ratifikací Úmluvy o lidských právech a biomedicíně je uvedena na adrese:
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/searchsig.asp?NT=164&CM=1&DF=>

Podle článku 8 odst. 1 uvedené směrnice zahrnují kategorie osobních údajů, jejichž citlivost vyžaduje vyšší úroveň ochrany, „údaje týkající se zdraví“. Genetické údaje mohou do jisté míry poskytovat podrobný obrázek o fyzických dispozicích a o zdravotním stavu jednotlivce a lze je proto považovat za „údaje týkající se zdraví“. Genetické údaje mohou navíc popisovat specifické formy celé řady fyzických vlastností. Proto například genetické údaje, které určují barvu vlasů, nelze považovat za údaje, jež se přímo týkají zdraví. V této souvislosti mohou genetické údaje přispět např. k posouzení etnického původu jednotlivce a je tedy třeba je rovněž podřadit článku 8 odst. 1.

Vzhledem k mimořádně jedinečným vlastnostem genetických údajů a k jejich vazbě na informace, které mohou vést ke zjištění zdravotního stavu nebo etnického původu, je třeba považovat tyto údaje za mimořádně citlivé ve smyslu článku 8 odst. 1 směrnice a podřadit je zvýšené ochraně upravené směrnicí a národními předpisy, které tuto směrnici transponují.

Podle článku 8 odst. 3 uvedené směrnice jsou citlivé údaje natolik jedinečné, že je lze zpracovávat pouze za výjimečných okolností, tzn.: „pokud je zpracování údajů nezbytné pro účely zdravotní prevence, lékařských diagnóz, lékařské péče či ošetřování nebo správy zdravotnických služeb“ a v souladu se specifickými podmínkami. Údaje týkající se zdraví může zpracovávat pouze odborný zdravotnický pracovník podléhající povinnosti lékařského tajemství nebo jiná osoba s odpovídající mírou povinnosti zachovávat tajemství. Je možné konstatovat, že genetické údaje lze zpracovávat pouze v těchto výše uvedených výjimečných případech.

Podle čl. 6 uvedené směrnice musejí být osobní údaje shromažďovány pro stanovené účely, výslovně vyjádřené a legitimní, a nesmějí být dále zpracovávány způsobem neslučitelným s těmito účely (princip účelu). Osobní údaje navíc musejí být přiměřené, relevantní a míru nepřesahující vzhledem k účelům, pro které jsou shromažďovány a dále zpracovávány (princip proporcionality).

Vzhledem ke složitosti a citlivosti genetických informací existuje značné riziko jejich zneužití a/nebo opětovného použití správcem dat nebo třetími stranami pro různé účely. Nebezpečí opětovného použití může nastat např. při použití již získaných genetických informací nebo dodatečnou analýzou daného materiálu (např. vzorku krve). Směrnice zakazuje další zpracování, které by nebylo slučitelné s účelem, pro který byly údaje shromažďovány. Upravuje však i výjimky ze zákazu dalšího zpracování údajů pro historické, statistické či vědecké účely, za podmínky, že členské státy zajistí odpovídající ochranná opatření.

Navíc je nutné zhodnotit dodržování proporcionality a oprávněnosti s přihlédnutím k rizikům pro ochranu základních práv a svobod jednotlivců a zejména s ohledem na to, zda by nebylo možno dosáhnout zamýšleného cíle méně rušivým způsobem. Genetické údaje smějí být používány, pouze pokud jsou přiměřené, relevantní a míru nepřesahující. Z toho vyplývá nutnost přísného posuzování nezbytnosti a proporcionality zpracováváných údajů. (Příklad: Španělský úřad pro ochranu osobních údajů došel k závěru, že vytvoření souboru genetických vzorků k identifikaci novorozenců prostřednictvím testování DNA je nepřípustné. Úče-

lem těchto souborů byla prevence záměny novorozenců. Španělský úřad usoudil, že vytvoření genetického souboru by bylo v rozporu s principem proporcionality, neboť stejného výsledku lze spolehlivě dosáhnout jinými způsoby, např. pomocí identifikačních náramků nebo otisků chodidel.) Proporcionalita byla hlavním kritériem takřka u všech dosud přijatých rozhodnutí úřadů pro ochranu osobních údajů ve věci zpracování genetických údajů.

Dodržování principů účelu a proporcionality vyžaduje jasné stanovení účelu shromažďování a dalšího zpracování genetických údajů. Je nutné předem jasné definovat účely zpracování genetických údajů, aby se předešlo opětovnému používání údajů k neslučitelným účelům.

Podle článku 10 uvedené směrnice má subjekt údajů právo na určité informace od správce (nebo jeho zástupce), pokud jsou údaje získány přímo od daného subjektu údajů.

Podle článku 11 uvedené směrnice má subjekt údajů také právo na určité informace od správce (nebo jeho zástupce), pokud dotyčné údaje přímo od daného subjektu údajů získány nebyly. Vzhledem k citlivosti genetických údajů je právo na informace zvláště významné v kontextu zpracování těchto údajů. V případech, kdy se uplatní výjimka upravená v článku 8.3, může mít odborný zdravotnický pracovník následující dilema: na jedné straně by měl být vázán povinností zachovávat tajemství a na straně druhé by mohl mít povinnost poskytnout podle článku 11 informace subjektu údajů (např. jsou-li informace získány z genetického materiálu poskytnutého příbuznými).

IV. PŘÍPUSTNÉ ÚČELY SHROMAŽĎOVÁNÍ A ZPRACOVÁNÍ GENETICKÝCH ÚDAJŮ A SOUVISEJÍCÍ PROBLÉMY

Vzhledem ke zvláštní povaze genetických údajů, jejich vlastnostem a dopadu, který by mohlo mít jejich využití pro život jednotlivce a členy jeho rodiny, je velmi důležité určit přípustné účely zpracování genetických údajů.

● Zdravotní péče / léčba

Genetické testování se ukázalo být skvělým nástrojem k hodnocení zdraví jednotlivce. Porozumění způsobům, jakými genetika ovlivňuje každý aspekt lidského zdraví, může vést k mnohem efektivnějším metodám ošetření, léčby nebo dokonce k prevenci nemocí. Shromažďování genetických údajů ke zlepšení zdravotní péče se považuje za hlavní oprávněný účel jejich následného zpracování.

Diagnostické genetické testy slouží k objasnění příčin chorob, které se již u pacientů klinicky projeví. Genetické šetření prováděné pro diagnostické účely lze provádět buď namísto běžných diagnostických nástrojů nebo je může doplňovat. Diagnostické testy mohou obsahovat také prediktivní prvek ve vztahu ke členům rodiny dotčené osoby.

Účelem *prediktivního genetického testování* je určení genetických změn, které by mohly velmi pravděpodobně vést v pozdější fázi života testované osoby ke vzniku onemocnění. Zvláštním problémem souvisejícím s prediktivní diagnostikou je skutečnost, že i v případě, kdy lze identifi-

kovat genetické změny, které jsou průkazně spojeny s některými nemocemi, často není možné s jistotou určit, zda a kdy se dotyčná nemoc projeví v pozdější fázi života dotyčné osoby.

V obou případech by měl být subjekt údajů řádně informován o nutnosti provádění těchto testů a měl by být získán jeho **výslovný souhlas** s daným účelem a se zpracováním jeho genetických údajů /čl. 8 odst. 2 písm. a)/. **Souhlas vydaný na základě dostatečných informací** má v oblasti genetického testování zásadní význam, neboť informace, které jednotlivci o své osobě obdrží, mohou mít velmi vážné důsledky. Svobodným souhlasem je třeba rozumět skutečnost, že daný jedinec není k podstoupení genetického testování nucen a jedná zcela podle své výslovné vůle.

Právo členů biologické rodiny být informován/mít přístup ke genetickým informacím dotyčné osoby:

Právo být informován:

Jeden ze zásadních rysů genetických údajů spočívá v tom, že tyto údaje odlišují jednotlivce od ostatních a také v tom, že tyto údaje (a přesněji vlastnosti, ke kterým se vztahují) jsou strukturálně sdíleny se všemi členy stejné biologické skupiny, zatímco ostatní mechanismy sdílení osobních údajů závisejí na vůli subjektů údajů, společenských zvycích nebo právních normách.

Vzhledem k tomu, že výsledky genetického testování mohou mít vážné dopady/důsledky pro členy biologické rodiny, vznikají z hlediska ochrany osobních údajů otázky ohledně poskytování informací příbuzným.

Zdá se, že Evropská úmluva o biomedicině i Všeobecná deklarace o lidském genomu přistupují k ochraně důvěrnosti dat z individualistického pojetí. Zcela odlišný přístup uplatňují jiné, stejně významné dokumenty, které lépe respektují význam, jenž je v současnosti připisován genetickým údajům – např. Doporučení Rady Evropy č. R(97)5, Clintonovo vládní nařízení z 8. února 2000 („Zákaz diskriminace při zaměstnávání ve federálních orgánech na základě genetických informací“), Prohlášení Hugova etického výboru o odběru vzorků DNA, Mezinárodní deklarace UNESCO o lidských genetických datech z roku 2003 a zákon o zákazu diskriminace na základě genetických informací.⁵⁾

Vzhledem ke značné citlivosti tohoto problému je třeba nalézt rovnováhu mezi právem subjektu údajů na nezpřístupňování jeho genetických informací a možnými zásadní-

mi dopady/důsledky, které by zpřístupnění a použití těchto informací mohlo mít pro členy jeho biologické rodiny.

Zvláštní povaha genetických údajů skutečně vyžaduje nahlízet na některé aspekty předpisů, které je upravují, z jiného než výhradně individualistického hlediska – se zvláštním zřetelem na přístup příbuzných v rámci příslušné biologické skupiny k těmto údajům. Vznikají také otázky související s mechanismy šíření genetických informací v rámci této skupiny. Tyto otázky se týkají zejména možné povinnosti jednotlivce zpřístupnit své genetické údaje svým příbuzným, pokud mají tyto údaje význam z hlediska ochrany jejich zdraví a uplatňování práva nevědět určité skutečnosti v rámci dané skupiny.

V této souvislosti se objevuje problém, zda náleží genetické údaje výhradně samotnému jednotlivci, od něhož byly získány, či nikoli, a zda mají členové rodiny právo na přístup k těmto údajům i bez souhlasu daného jednotlivce.

Do té míry, ve které mají genetické údaje rodinný rozměr, lze konstatovat, že jde o „sdílené“ informace, přičemž členové rodiny mají na informace, které by mohly mít vliv na jejich vlastní zdraví a budoucí život, právo.

Přesné právní důsledky tohoto argumentu nejsou zatím zřejmé. Lze si představit přinejmenším dva scénáře. Podle jednoho z nich by bylo možno považovat také ostatní rodinné příslušníky za „subjekty údajů“ se všemi právy, které z toho vyplývají. Další variantou je, že by ostatní rodinní příslušníci měli právo na informace odlišného charakteru vzhledem k tomu, že by mohly být přímo dotčeny jejich osobní zájmy. V rámci obou scénářů je však třeba zvážit další varianty a podmínky řešení různých konfliktů, které pravděpodobně vzniknou mezi odlišnými nároky členů rodiny buď na přístup k těmto informacím, nebo na jejich utajení.

V této souvislosti vydal v roce 1999 italský úřad Garante per la protezione dei dati personali rozhodnutí, kterým přiznal jedné ženě právo na přístup ke genetickým údajům jejího otce i přesto, že k tomu otec odmítl vydat souhlas. Této žádosti bylo vyhověno s tím, že před právem otce na soukromí je třeba dát přednost právu této ženy na zdraví – tímto právem se rozumí její „psychologické a fyzické blaho“.⁶⁾

Lze tedy konstatovat, že vznikla úplně nová, právně relevantní společenská skupina; jmenovitě jde o biologickou skupinu, skupinu pokrevních příbuzných, na rozdíl, technicky řečeno, od vlastní rodiny. Tato skupina skutečně nezahrnuje rodinné příslušníky, jako je manžel(ka) nebo adoptivní děti, a naopak zahrnuje osoby mimo rodinný kruh – ať už z právního nebo faktického hlediska – jako jsou dárci gamet či ženy, které se po porodu zřekly dítěte a požádaly o nezpřístupňování svých osobních údajů; některé právní systémy takové právo uznávají. Z anonymity přiznávané těmto posledně jmenovaným entitám vyplývá další otázka, která je obvykle řešena tak, že se osobní údaje nezbytně pro genetic-

⁵⁾ V doporučení Rady Evropy jsou genetické údaje definovány jako údaje jakéhokoli druhu, „které se týkají dědičných vlastností jednotlivce nebo dědičných vzorů těchto vlastností v rámci příbuzné skupiny jednotlivců“. Podle dotyčného vládního nařízení zahrnují „chráněné genetické informace“ také informace „o výskytu nemoci, nebo o zdravotním stavu nebo poruše zdraví členů rodiny daného jednotlivce“ (viz článek 2 písm. e) bod C1. Hugův etický výbor doporučil, aby „byla věnována zvláštní pozornost přístupu nejbližších příbuzných k daným údajům“, a přisoudil zvláštní význam úloze příbuzných osob tím, že podmínil likvidaci shromážděných údajů jejich nezájmem o přístup k těmto údajům. V Mezinárodní deklaraci o lidských genetických datech je uvedeno, že tyto informace mají „zvláštní postavení“ vzhledem ke svému „významnému dopadu na rodinu“. Zákon o zákazu diskriminace na základě genetických informací stanoví, že „pojemem „genetické informace“ se rozumí informace o i) genetických testech jednotlivce; ii) genetických testech členů rodiny jednotlivce“ (viz článek 101 odst. 6 aj.).

⁶⁾ Dotyčná žena požádala o sdělení údajů za účelem provedení genetického testu, aby se pak mohla rozhodnout na základě všech potřebných informací o svém mateřství - po posouzení rizika přenosu genetické choroby, kterou trpěl její otec. Povolení vydané Garante mohlo vycházet ze zvláštních aspektů genetických údajů, které jsou přendávány z jedné generace na druhou, a představují tak společné dědictví několika subjektů; v rozhodnutí, jež bylo vydáno ve věstníku Garante, bylo výslovně odkázáno na doporučení Rady Evropy (Cittadini e società dell'informazione 1999, č. 8, str. 13-15).

ké testování předají výhradně lékaři bez uvedení totožnosti daného jednotlivce.

Vzhledem ke složitosti výše uvedených problémů došla Pracovní skupina v této fázi k závěru, že je třeba rozhodovat případ od případu, jakým způsobem řešit možné střety zájmů subjektů údajů a zájmů jejich biologické rodiny.

Právo nebyť informován: Jedná se o případ, kdy si dotčená osoba nepřeje být informována o výsledcích genetického testu ani obdržet žádné další informace (např. zda má vadný gen nebo zda bude trpět určitou nemocí), zejména pokud je daná nemoc velmi vážná a neexistují zatím žádné vědecké metody její prevence či léčby. Totéž platí pro členy rodiny, kteří si přejí uplatnit právo nedozvědět se výsledky testu, podstoupeného jiným rodinným příslušníkem za účelem zjištění existence či neexistence vážné genetické poruchy a chtějí žít dál svůj život bez stínu této informace. Tak je tomu zejména v případě, že neexistuje žádný způsob prevence nebo léčby.

Příklad: CNIL (*poznámka překladatele: CNIL je francouzský úřad ochrany dat*) došel k závěru, že není vhodné systematicky informovat rodinu pacientů, kteří mají gen nevyléčitelné nemoci, a vytvářet tak trvalou obavu, aniž by tato informace měla pro členy rodiny nějaký přímý přínos, neboť v blízké budoucnosti nebude existovat žádná vhodná metoda léčby.

Poradenství: Genetické testování nevyhnutelně přináší určité etické a právní otázky a v tomto ohledu je velmi důležité, aby příslušná rozhodnutí byla přijímána na základě dostatečných informací. V některých případech proto mohou nastat mimořádné okolnosti, jako je předběžné poradenství (poradenství pro páry, které si přejí podstoupit genetické testování před tím, než se rozhodnou počít dítě). Tento aspekt, ačkoli se jedná o významný problém, není v tomto dokumentu řešen.

● **Zaměstnání**

Z hlediska zaměstnavatele by bylo možno využít zpracování genetických údajů ve fázi hledání nových zaměstnanců. To by mu umožnilo určit kandidáty, kteří nejsou vhodní pro určité zaměstnání např. z důvodu určité nemoci nebo je-li pravděpodobné, že budou trpět nemocí, a tyto kandidáty proto odmítnout. Z hlediska zaměstnance mohou genetické testy poskytnout informace o tom, zda je pro něho určitá práce vhodná a jaká ochranná opatření by bylo možno přijmout ke zkvalitnění jeho pracovního prostředí.

Pracovní skupina měla možnost přezkoumat zpracování genetických údajů z hlediska zaměstnání na základě konzultačního dokumentu „Komunitární rámec pro ochranu osobních údajů pracovníků z hlediska zaměstnání“. Ve svém závěrečném dokumentu z 24. září 2003 Pracovní skupina uvedla, že zpracování genetických údajů v oblasti zaměstnání by mělo být ze zásady zakázáno. Pracovní skupina dodala, že zpracování těchto údajů lze povolit pouze za skutečně výjimečných okolností a také s přihlédnutím k zákazu jejich zpracování, který již platí v některých členských státech.

Jak dále uvedla ve svém stanovisku z července 2003 Evropská skupina pro etiku ve vědě a nových technologiích ohledně etických aspektů genetického testování na pracovišti-

ti: „Doposud nebyly podány žádné důkazy o tom, že by stávající genetické testy měly takový význam a bylo by možno se na ně spolehnout v souvislosti se zaměstnáním. Mají zatím jen neurčitou prediktivní hodnotu“. Nelze proto připustit, aby byli jednotlivci diskriminováni na základě informací, které nelze ve většině případů z prediktivního hlediska považovat za konečné, a to nejen proto, že jejich účinky závisejí na spolupůsobení jiných faktorů, jako jsou faktory životního prostředí, ale také pro jejich pravděpodobnostní charakter.

● **Pojištění**

Pracovní skupina se v současné době domnívá, že by zpracování genetických údajů v oblasti pojištního práva mělo být ze zásady zakázáno a povoleno jen za skutečně výjimečných okolností, které budou jasně stanoveny zákonem. Používání genetických údajů v oblasti pojištního práva by skutečně mohlo vést k diskriminaci žadatele o pojištění nebo členů jeho rodiny na základě jejich genetického profilu. V některých případech by mohli být žadatelé o pojištění v důsledku nepříznivého výsledku genetického testu nuceni hradit přemrštěné pojistné nebo být dokonce považováni za nepojistitelné na základě možné nemoci, která se vůbec nemusí projevit. Toto stanovisko je v souladu se stanovisky přijatými ve většině členských států, kde se zpracování genetických údajů v oblasti pojištního práva nepovažuje za oprávněný účel.

● **Lékařský a vědecký výzkum**

V poslední době bylo pro výzkumnou činnost shromážděno a uloženo velké množství genetických údajů. Hlavním důvodem pro jejich zpracování je pokročit v poznání lidského genomu a jeho potenciál v lékařství na základě práce genetických vědců zaměřené na DNA. Významným přínosem pro zdravotní péči jsou výzkumné databáze neboli tzv. biobanky.

Vytvoření rozsáhlých databází genetického výzkumu však může být potenciální příčinou znepokojení z hlediska ochrany údajů. Je třeba důkladně posoudit problémy, jako je a) další zpracování údajů pro účely, které nebyly vůbec zamýšleny v době shromáždění údajů, b) doba uchovávání genetických údajů, a c) vhodná bezpečnostní opatření.

Biobanky jsou předmětem dosud probíhajících studií. Po svém založení mohou být databáze potenciálně používány k řadě různých účelů. Řada způsobů využití k výzkumu je vzhledem k původním účelům druhořadá. Vzhledem k možným finančním dopadům spojeným s vědeckým výzkumem genetiky nelze v současné době předpovědět, jak rychle se tento výzkum bude rozvíjet.

Z tohoto hlediska by možným řešením problémů souvisejících s ochranou údajů mohlo být stanovení závazných postupů při uplatňování anonymity údajů.

Zdá se však, že po určité období a pro účel výzkumu musí mít osoba, jež provádí výzkum, možnost spojit údaje s jejich subjektem (např. posoudit vývoj nemoci, reakci na léčbu apod.). Existují navíc důkazy, že lze spojit uchovávanou DNA s určitou osobou – jsou-li k dispozici některé další

informace – a to i v případě, že nejsou uchovávány s odkazem na určitou osobu. Podle definice, kterou přijala pracovní skupina ustavená dánskou vládou, aby posuzovala nutnost dalších legislativních návrhů v Dánsku, *je biobanka strukturovaný soubor lidského biologického materiálu, ke kterému lze při splnění určitých podmínek získat přístup, a kde lze podle informace obsažené v biologickém materiálu nalézt konkrétní jednotlivce.*

Otázka doby uchovávání genetických údajů souvisí také s uskutečnitelností procesu anonymizace. Po několika letech lze obvykle z výzkumné databáze odstranit identifikační znaky a údaje se tak stanou anonymními a vazba na konkrétní osoby je tak navždy přerušena. Např. ve Francii „Hurietův“ zákon z 20. 12. 1988 o klinických pokusech stanoví, že data nelze anonymizovat dříve než 15 let po jejich získání. Nizozemský úřad pro ochranu osobních údajů musel řešit situace, kdy by anonymizace nebo vymazání údajů uchovávaných v biobankách mohla podstatně snížit hodnotu a funkčnost těchto databází, neboť dotyčné údaje by již nebyly svázány s identifikovatelnými jednotlivci. Příkladem jsou databáze pro dlouhodobý výzkum, někdy zahrnující i několik generací, jako jsou evidence rakoviny. V těchto případech by se měly zohlednit argumenty, které podporují dlouhodobější uchovávání údajů.

Dalším problémem jsou bezpečnostní opatření uplatňovaná k ochraně údajů používaných k lékařským a výzkumným účelům. Pokud jde o používání biobank, je nutné v souladu s článkem 17 Směrnice přijmout na ochranu dat v nich uložených velmi přísná bezpečnostní opatření, a to jak organizační, tak i technická. Správci údajů by měli například vypracovávat přehledy možných rizik, vytvářet bezpečnostní strategie, průběžně informovat a školit personál, zavádět kontroly omezeného přístupu k údajům s cílem zabránit neoprávněnému přístupu administrativního personálu a jiných osob apod.

● **Identifikace**

Genetické údaje se osvědčily v různých oblastech jako významný nástroj identifikace. Za zmínku především stojí pomoc při vyšetřování trestných činů zaměřeném na identifikaci pachatelů a také na zlepšení identifikace pohřešovaných osob. Pokud jde o druhý jmenovaný případ, je zpracování údajů, které je prováděno bez souhlasu pohřešovaného subjektu údajů, ospravedlnitelné jen na základě existujících zájmů životně důležitých pro dotyčného jednotlivce. Co se týká trestního vyšetřování, podle trestního práva některých členských států se pro zpracování genetických údajů nevyžaduje souhlas osoby podezřelé ze spáchání trestného činu. Z hlediska ochrany údajů představuje nejvýznamnější oblast, kde je možno použít genetiku pro účely identifikace, testování existence rodičovských či jiných rodinných vazeb. Ve většině případů rozhoduje o tomto testování soud v průběhu občanskoprávního řízení a vyžaduje se výslovný souhlas dotčených stran.

Množí se však případy internetových nabídek genetických testů, které jsou zaměřeny zejména na prokázání otcovství. Jedná se o nově vznikající technologii známou jako „genetické testování přímo pro veřejnost“ nebo „domácí

genetické testování“. Tento druh testu umožňuje jednotlivci určit otcovství dítěte, například zasláním vzorků dotyčných osob poštou do testovací laboratoře k analýze. Výsledkem je určení, zda je daný „otec“ skutečným genetickým otcem dítěte. Tyto služby jsou inzerovány na internetu a potřebné vzorky lze získat tajně, například odebráním vzorku z vlasu sebraného z polštáře. Tato utajená povaha testování může znamenat, že určitý jedinec je vlastně podroben genetickým testům bez svého vědomí a tedy i bez svého souhlasu.

Z tohoto důvodu musí být snadnost získání genetického materiálu a jeho dalšího použití pro účely určení otcovství bez vědomí subjektu údajů (a tedy bez jeho souhlasu) omezena jasnými pravidly, jak se již stalo v několika členských státech. Výjimky stanovené v této oblasti by měly navíc výslovně chránit zájmy/práva subjektu údajů. Nizozemský úřad ochrany dat například rozhodl, že každý jedinec, který se účastní genetických testů, musí podepsat prohlášení, že mu patří shromažďované vzorky DNA a že dává souhlas ke své účasti na testu. Pokud jde o nezletilé osoby, nizozemský úřad ochrany dat uvedl, že takovéto písemné prohlášení musejí napsat jejich zákonní zástupci. Ve svém písemném prohlášení musí každý zástupce uvést, že souhlasí s účastí dítěte, a prohlásit, že vzorky DNA patří danému dítěti. Nakonec musí dotčený zástupce uvést, zda existují i jiní zákonní zástupci, a je-li tomu tak, musejí prohlásit, že proti genetickému testování nemají námítky.

V. ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY

Vzhledem k překotnému technologickému, vědeckému a ekonomickému vývoji v oblasti genetiky a s přihlédnutím k rozmanitosti účelů, ke kterým se směřjí zpracovávat genetické údaje, došla Pracovní skupina k závěru, že je v současné době nutné definovat společnou koncepci a zajistit tak odpovídající ochranná opatření pro zpracování genetických údajů. Hlavní aspekty této koncepce lze shrnout následovně:

- Jakékoli použití genetických údajů pro jiné účely, než je přímá ochrana zdraví subjektu údajů a provádění vědeckého výzkumu, musí vycházet z vnitrostátních právních předpisů, které by měly být v souladu se zásadami ochrany údajů uvedenými ve směrnici a zejména se zásadou účelu a proporcionality. S ohledem na tyto zásady je plošné genetické testování protiprávní.

Navíc by v souladu s těmito zásadami mělo být zpracování genetických údajů v oblasti zaměstnávání a pojišťovnictví povoleno jen ve velmi výjimečných případech stanovených zákonem, a to za účelem ochrany jednotlivců před diskriminací na základě jejich genetického profilu.

Snadnost získání genetického materiálu bez vědomí subjektu údajů a následného získání relevantních informací z těchto materiálů navíc vyžaduje přísné předpisy, aby se zamezilo nebezpečí souvisejícímu s novými formami „krádeže totožnosti“, což by mohlo být v této oblasti zvláště nebezpečné a mohlo by ovlivnit otcovství a mateřství, či dokonce možnost použití těchto materiálů

lů pro účely klonování. Proto by v právní úpravě genetických údajů neměl být opomenut právní status vzorků DNA používaných k získání dotyčných informací. V rámci diskutované problematiky je třeba klást zvláštní důraz na uplatňování široké škály práv subjektů údajů souvisejících s nakládáním s těmito vzorky, jakož i na likvidaci a/nebo anonymizaci vzorků po získání potřebných informací.

Je třeba zavést postupy, které zajistí, že genetické údaje budou zpracovávány pouze pod dohledem kvalifikovaných odborníků, kteří jsou oprávněni provádět takové zpracování na základě zvláštních oprávnění a pravidel.

- V členských státech, kde účely a příslušná ochranná opatření pro zpracování genetických údajů neupravuje zákon, by úřady pro ochranu dat měly ještě více usilovat o plné dodržování principů účelu a proporcionality dle směrnice.

V tomto ohledu Pracovní skupina doporučuje, aby členské státy zvážily možnost podrobit zpracování genetických údajů předchozí kontrole ze strany úřadů pro ochranu dat, v souladu s článkem 20 směrnice. Tak by tomu mělo být zejména při zakládání a používání biobank.

Užší spolupráce a výměna informací o osvědčených postupech mezi úřady pro ochranu dat by navíc mohla být účinným způsobem jak nahradit v současnosti neexistující regulační rámec v oblasti internetového „genetického testování přímo pro veřejnost“.

- Je třeba poznamenat, že vzniká nová, právně relevantní společenská skupina - jmenovitě jde o biologickou sku-

pinu, skupinu pokrevních příbuzných, na rozdíl, technicky řečeno, od vlastní rodiny. Tato skupina totiž nezahrnuje pouze členy rodiny, jako je manžel(ka) či adoptivní děti, ale může zahrnovat také osoby mimo tento rodinný kruh, ať už právně nebo fakticky (např. dárci gamet).

Pracovní skupina hodlá přezkoumat tento pracovní dokument s přihlédnutím ke zkušenostem získaným úřady pro ochranu dat v souvislosti se zpracováním genetických údajů. Tento dokument je třeba považovat za výchozí bod k dalším diskusím o těchto otázkách. Pracovní skupina bude pečlivě sledovat vývoj dotyčné problematiky a může se později rozhodnout, že se podrobně zaměří na některé konkrétní oblasti, aby udržela krok s technickým pokrokem v oblasti zpracování genetických údajů.

V Bruselu dne 17. března 2004.

*Za Pracovní skupinu
Peter Schaar
předseda*

*Poznámka: Dokument je dostupný na portálu
<http://europa.eu.int> .*

IV. Materiály z Úředního věstníku Evropské unie

ROZHODNUTÍ KOMISE ze dne 20. července 2001

podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES o odpovídající ochraně osobních údajů, kterou poskytuje kanadský zákon o ochraně osobních informací a elektronických dokumentech (Personal Information Protection and Electronic Documents Act)

(oznámeno pod číslem K(2001) 4539)

(2000/2/ES)

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ,

s ohledem na Smlouvu o založení Evropského společenství,
s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob při zpracování osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů¹⁾, a zejména na čl. 25 odst. 6 uvedené směrnice,

vzhledem k těmto důvodům:

- (1) v souladu se směrnicí 95/46/ES jsou členské státy povinny zajistit, aby k předávání osobních údajů do třetí země docházelo, pouze pokud dotyčná třetí země zajišťuje odpovídající úroveň ochrany a pokud budou předáním údajů dodržovány právní předpisy členských států provádějící ostatní ustanovení směrnice;
- (2) Komise může dospět ke zjištění, že třetí země zajišťuje odpovídající úroveň ochrany údajů. V tomto případě lze osobní údaje z členských států předávat, aniž by bylo nezbytné poskytnutí dalších záruk;
- (3) v souladu se směrnicí 95/46/ES má být úroveň ochrany údajů hodnocena s ohledem na všechny okolnosti související s předáním nebo předáváním údajů a s ohledem na dané podmínky. Pracovní skupina pro ochranu fyzických osob při zpracování osobních údajů zřízená podle článku 29 směrnice 95/46/ES vydala pokyny k tomuto hodnocení²⁾;
- (4) s ohledem na rozdíly v přístupu třetích zemí k ochraně údajů by mělo být dbáno na to, aby hodnocení odpovídající povahy této ochrany a uplatňování všech rozhodnutí na základě čl. 25 odst. 6 směrnice 95/46/ES nebyla svévolně nebo neodůvodněně diskriminační vůči třetím zemím, kde jsou obdobné podmínky, nebo mezi nimi, a aby nevytvářely skrytou překážku obchodu s ohledem na stávající mezinárodní závazky Společenství;
- (5) kanadský zákon o ochraně osobních informací a o elektronických dokumentech (Personal Information Protection and Electronic Documents Act, dále jen „kanadský zákon“) ze dne 13. dubna 2000³⁾ se uplatňuje na organizace v soukromém sektoru, které v rámci obchodní činnosti shromažďují, používají nebo zpřístupňují osobní údaje. Tento zákon vstupuje v platnost ve třech etapách:

Od 1. ledna 2001 se uplatňuje kanadský zákon na osobní informace vyjma osobních informací zdravotní povahy, které v rámci své obchodní činnosti shromažďují, používají nebo zpřístupňují organizace, které jsou federálními podniky. Tyto organizace se nacházejí v odvětvích jako aerolinie, bankovníctví, rozhlasové a televizní vysílání, doprava mezi provinciemi a telekomunikace. Kanadský zákon se rovněž uplatňuje na všechny organizace, které sdělují osobní informace za úplaty příjemcům mimo provincii nebo mimo Kanadu a na údaje o zaměstnancích, které se vztahují na zaměstnance federálního podniku.

Od 1. ledna 2002 se kanadský zákon uplatňuje na osobní informace zdravotní povahy pro organizace a činnosti již zahrnuté v první etapě.

Od 1. ledna 2004 se použitelnost kanadského zákona rozšíří na veškeré organizace, které shromažďují, používají nebo sdělují osobní informace v rámci obchodní činnosti, bez ohledu na to, zda je organizace federálně regulovaným podnikem. Kanadský zákon se neuplatňuje na organizace, na něž se uplatňuje federální zákon na ochranu soukromí (Federal Privacy Act) nebo které podléhají na úrovni provincií regulaci veřejného sektoru, ani na neziskové organizace a charitativní činnosti, nejedná-li se o činnosti komerční povahy. Podobně nezahrnuje údaje o zaměstnancích, používané k nekomerčním účelům, vyjma údajů o zaměstnancích ve federálně regulovaném soukromém sektoru. Další informace o těchto případech může poskytovat kanadský federální zmocněnec pro ochranu soukromí (Federal Privacy Commissioner);

- (6) pro zachování práva provincií vydávat zákony ve svých oblastech jurisdikce zákon stanoví, že v případě, že provincie vydá v podstatě stejný zákon, lze udělit výjimku organizacím nebo pro činnosti, které pak podléhají právním předpisům provincie. Čl. 26 odst. 2 zákona o ochraně osobních informací a elektronických dokumentech poskytuje federální vládě pravomoc, že „dojde-li k závěru, že právní předpisy provincie, které jsou v podstatě shodné s touto částí zákona, se uplatňují na organizace, kategorie organizací, činnosti nebo kategorie činností, může vyjmout organizaci, činnost nebo kategorii z uplatňování této části zákona, pokud jde o shromažďování, využívání nebo sdělování osobních informací, které se uskutečňuje v této provincii“. Guvernér v Radě (kanadská federální vláda) učiní výjimky v případě v podstatě shodných právních předpisů prostřednictvím nařízení Rady (Order-in-Council);
- (7) pokud provincie přijme právní předpisy, které jsou v podstatě shodné, jsou organizace, kategorie organizací nebo činnosti zahrnuté v těchto právních předpisech

¹⁾ Úř. věst. č. L 281, 23. 11. 1995, s. 31.

²⁾ WP 12: Předávání osobních údajů do třetích zemí: Uplatňování článků 25 a 26 směrnice EU o ochraně údajů, přijaté Pracovní skupinou dne 24. července 1998, dostupné na http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/medialdataprot/wpdocs/wpdocs_98.htm

³⁾ Elektronické verze zákona jsou k dispozici na: http://www.parl.gc.ca/36/2/parlbus/chambus/house/bills/government/C-6/C-6_4/C-6_cover-E.html a http://www.parl.gc.ca/36/2/parlbus/chambus/house/bills/government/C-6/C-6_4/C-6_cover-F.html. Tištěné verze jsou k dispozici u Public Works and Government Services Canada - Publishing, Ottawa, Kanada K1A 0S9.

vyňaty z uplatňování federálního práva pro transakce v rámci provincie; federální právo se nadále uplatňuje na veškeré shromažďování, využívání a zpřístupňování osobních informací mezi provinciemi a na mezinárodní úrovni, jakož i ve všech případech, kdy provincie nepřijaly právní předpisy, které jsou zcela nebo částečně shodné;

- (8) Kanada se dne 29. června 1984 formálně zavázala k dodržování Pravidel OECD pro ochranu soukromí a přeshraniční toky osobních údajů. Kanada patřila k zemím, které podporovaly pravidla Spojených národů o automatizovaných souborech s osobními údaji, které přijalo Valné shromáždění dne 14. prosince 1990;
- (9) kanadský zákon obsahuje všechny základní zásady nezbytné pro zajištění odpovídající úrovně ochrany fyzických osob, i když rovněž stanoví výjimky a omezení pro ochranu důležitých veřejných zájmů a uznání některých informací ve veřejné oblasti. Uplatnění těchto standardů je zaručeno možností využít soudní opravné prostředky a nezávislým dozorem vykonávaným orgány, jako je federální komisař pro otázky soukromí, vybavený pravomocemi k provádění šetření a zásahů. Kromě toho se v případě neoprávněného zpracování údajů, které poškozuje dotyčné osoby, uplatňují ustanovení kanadského zákona o občanskoprávní odpovědnosti;
- (10) v zájmu průhlednosti, a aby příslušné orgány v členských státech zajistily ochranu fyzických osob v souvislosti se zpracováním jejich osobních údajů, je nezbytné uvést v tomto rozhodnutí výjimečné okolnosti, za nichž může být odůvodněno pozastavení určitých toků údajů, bez ohledu na zjištění odpovídající úrovně ochrany;
- (11) Pracovní skupina pro ochranu fyzických osob při zpracování osobních údajů zřízená podle článku 29 směrnice 95/46/ES vydala stanovisko k úrovni ochrany zajišťované kanadským zákonem, ke kterému se přihlíželo při přípravě tohoto rozhodnutí⁴⁾;
- (12) opatření tohoto rozhodnutí jsou v souladu se stanoviskem výboru zřízeného podle článku 31 směrnice 95/46/ES,

PŘIJALA TOTO ROZHODNUTÍ:

Článek 1

Pro účely čl. 25 odst. 2 směrnice 95/46/ES se Kanada považuje za zemi poskytující odpovídající úroveň ochrany osobních údajů předávaných ze Společenství příjemcům podléhajícím zákonu o ochraně osobních informací a elektronických dokumentech.

Článek 2

Toto rozhodnutí se vztahuje výlučně na odpovídající úroveň ochrany zajišťovanou v Kanadě kanadským zákonem

⁴⁾ Stanovisko 2/2001 o přiměřenosti kanadského zákona o ochraně osobních informací a elektronických dokumentech - WP 39 ze dne 26. ledna 2001, k dispozici na http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/media/dataprot/wpdocs/index.htm.

s cílem splnit požadavky čl. 25 odst. 1 směrnice 95/46/ES a nedotýká se uplatňování ostatních podmínek nebo omezení provádějících ostatní ustanovení zmíněné směrnice, které se vztahují na zpracování osobních údajů v členských státech.

Článek 3

1. Aniž jsou dotčeny pravomoci příslušných orgánů členských států přijímat opatření, která zajišťují, aby byla dodržována vnitrostátní ustanovení přijatá k provedení jiných ustanovení než článku 25 směrnice 95/46/ES, mohou tyto orgány vykonávat své stávající pravomoci, aby zastavily předávání údajů příjemci v Kanadě, jehož činnosti spadají do oblasti působnosti kanadského zákona, s cílem chránit fyzické osoby v souvislosti se zpracováním jejich osobních údajů v těchto případech:

- a) pokud příslušný kanadský orgán zjistí, že příjemce nedodržuje standardy uplatňované v oblasti ochrany; nebo
- b) pokud je velmi pravděpodobné, že nebyly dodržovány standardy týkající se ochrany; pokud se lze důvodně domnívat, že příslušný kanadský orgán včas nepřijal nebo nepřijme opatření nezbytná pro vyřešení sporné věci; pokud by pokračování v předávání údajů vyvolalo bezprostřední riziko vzniku vážné újmy subjektům údajů a pokud příslušné orgány členského státu za daných okolností přiměřeně usilují o informování strany odpovědné za zpracování údajů, usazené v Kanadě a poskytly jí příležitost zaujmout stanovisko.

Pozastavení předávání údajů skončí, jakmile je zajištěno dodržování standardů ochrany a jakmile je o jejich plnění informován příslušný orgán ve Společenství.

2. Členské státy neprodleně uvědomí Komisi o přijetí opatření podle odstavce 1.
3. Členské státy a Komise se rovněž vzájemně informují o případech, kdy opatření přijatá subjekty pověřenými zajištěním toho, aby byly dodržovány normy ochrany v Kanadě, nejsou dostatečná.
4. Pokud informace shromážděné podle odstavců 1, 2 a 3 prokážou, že kterýkoli subjekt pověřený zajištěním toho, aby byly dodržovány standardy ochrany v Kanadě, neplní účinně svou úlohu, uvědomí o tom Komise příslušný kanadský orgán a bude-li třeba, předloží návrh opatření postupem podle čl. 31 odst. 2 směrnice 95/46/ES s cílem zrušit toto rozhodnutí, pozastavit je nebo omezit jeho působnost.

Článek 4

1. Toto rozhodnutí lze kdykoli upravit s ohledem na zkušenosti s jeho uplatňováním nebo na změny kanadských právních předpisů, včetně opatření týkajících se zjištění toho, že kanadská provincie má v podstatě shodné právní předpisy. Komise zhodnotí provádění tohoto rozhodnutí na základě dostupných informací tři roky po jeho oznámení členským státům a jakékoli relevantní poznatky sdělí výboru zřízenému podle článku 31 směrnice

95/46/ES, a zejména jakékoli důkazy, které by mohly mít vliv na hodnocení, prováděné podle článku 1 tohoto rozhodnutí, zda je úroveň ochrany v Kanadě odpovídající ve smyslu článku 25 směrnice 95/46/ES, a jakékoli důkazy, že se toto rozhodnutí uplatňuje diskriminačním způsobem.

2. Komise předloží, je-li to nezbytné, návrhy opatření postupem podle čl. 31 odst. 2 směrnice 95/46/ES.

Článek 5

Členské státy přijmou všechna opatření nezbytná pro dosažení souladu s tímto rozhodnutím nejpozději do devadesáti dnů ode dne jeho oznámení členským státům.

Článek 6

Toto rozhodnutí je určeno členským státům.

V Bruselu dne 20. prosince 2001.

Za Komisi
Frederik BOLKESTEIN
člen Komise

Poznámka: Dokument je dostupný na portálu <http://europa.eu.int> a na internetové adrese Úřadu http://www.uoou.cz/zahr_pred_1.php3.

Věstník Úřadu pro ochranu osobních údajů

Vydavatel: Úřad pro ochranu osobních údajů

Adresa redakce: Úřad pro ochranu osobních údajů, Pplk. Sochora 27, 170 00 Praha 7

Redakce: Miluše Nejedlá, Bohumír Lukaj, tel.: 234 665 232, fax: 234 665 505

e-mail: info@uoou.cz

internetová adresa: www.uoou.cz

Administrace: Písemné objednávky předplatného, změny adres a počtu odebíraných výtisků – SEVT, a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8-Bohnice, telefon: 283 090 352, 283 090 354, fax: 233 553 422, www.sevt.cz, e-mail: sevt@sevt.cz. – **Předpokládané roční předplatné** se stanovuje za dodávku kompletního ročníku a je od předplatitelů vybíráno formou záloh ve výši oznámené ve Věstníku a pro tento rok činí 450 Kč – Vychází podle potřeby – **Tiskne:** SPRINT SERVIS, Lovosická 31, Praha 9.

Distribuce: Předplatné, jednotlivé částky na objednávku i za hotové – SEVT, a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8-Bohnice, telefon: 283 090 352, 283 090 354, fax: 233 553 422; drobný prodej v prodejnách SEVT, a. s. – Praha 5, Elišky Peškové 14, tel./fax: 257 320 049, – Praha 4, Jihlavská 405, tel.: 261 260 414 – Brno, Česká 14, tel.: 542 213 962 – Ostrava, roh ul. Nádražní a Denisovy, tel.: 596 120 690 – České Budějovice, Česká 3, tel.: 387 319 045 a ve vybraných knihkupectvích.

Distribuční podmínky předplatného: Jednotlivé částky jsou expedovány předplatitelům neprodleně po dodání z tiskárny. Objednávky nového předplatného jsou vyřizovány do 15 dnů a pravidelné dodávky jsou zahajovány od nejbližší částky po ověření úhrady předplatného, nebo jeho zálohy. Částky vyšlé v době od zaevidování předplatného do jeho úhrady jsou doposílány jednorázově. Změny adres a počtu odebíraných výtisků jsou prováděny do 15 dnů. Lhůta pro uplatnění reklamace je stanovena na 15 dnů od data rozeslání, po této lhůtě jsou reklamace vyřizovány jako běžné objednávky za úhradu. V písemném styku vždy uvádějte IČ (právnícká osoba) a kmenové číslo předplatitele. **Podávání novinových zásilek** povoleno ŘPP Praha.